

ARTHUR BRAUN

Ein Jahr neues Zivilrecht Die erste Bewertung

Die wenigsten Juristen in Tschechien dachten im Herbst 2013 an das neue Zivilrecht, obwohl es in wesentlichen Zügen bereits im März 2012 veröffentlicht worden war. Die Wahrscheinlichkeit war hoch, dass die entscheidenden Gesetze – ähnlich wie das zur gesetzlichen Unfallversicherung - jahrelang aufgeschoben würden. Doch das neue Zivilrecht, das Regelwerk für Bürger und Unternehmen, ist zum 1. Januar 2014 in Kraft getreten.

Eine intensive Diskussion fand vor Inkrafttreten nicht statt. So äußerten sich Gewerkschaften nun überrascht, dass in Aufsichtsräten von a.s. mit über 50 Arbeitnehmern keine Arbeitnehmervertreter mehr sein müssen. Erschwert wurde die Umstellung durch die sehr lakonisch gehaltenen Gesetzesbegründungen. In vielen Fragen ist der Wille des Gesetzgebers nicht klar.

Die meisten Leser der PLUS haben Schulungen absolviert, idealerweise sogar ihre Gesellschaftsverträge, Satzungen, etc. angepasst. Der Fristablauf zum 30. Juni 2014 für die Einlegung der Verträge im Handelsregister hat sich zwar als zu ambitioniert erwiesen, über Sanktionen ist allerdings bisher nichts bekannt.

Ist also alles gut?

Erste Anwendungsprobleme traten hinsichtlich der Form von Vollmachten auf, wie etwa für die Änderung von Gesellschaftsverträgen. Nach dem neuen BGB müssen diese die Form eines eigentlichen Rechtsgeschäftes haben – d. h. gegebenenfalls einer notariellen Niederschrift. Für in den USA erteilte Vollmachten praktisch unmöglich, für deutsche Vollmachten sehr aufwändig und teuer.

Viele Notare fanden Argumente, warum diese Einschränkung nicht für Vollmachten gilt, die vor dem 31. Dezember 2013 erteilt wurden. Auch das Justizministerium wollte helfen. So

wurde von KANCL, einer im Ministerium angesiedelten Expertengruppe, eine Auslegung veröffentlicht, die zwar zu einem praktisch verwendbaren Ergebnis kam, deren Begründung aber einem Jurastudenten im zweiten Semester die Schamesröte ins Gesicht treiben müsste.

Überraschungen bleiben. So muss der Eigentumsvorbehalt, um in seinem häufigsten Anwendungsfall – der Insolvenz – wirksam zu sein, nicht nur schriftlich vereinbart werden, sondern auch beglaubigte Unterschriften tragen – im Unternehmensalltag völlig unrealistisch.

Eine weitere Überraschung: Wenn Forderungen gegen Entgelt abgetreten werden, haftet der Abtretende grundsätzlich zugleich für deren Einbringbarkeit.

Völlig gegen den Grundgedanken der Kapitalgesellschaft ist die erweiterte Haftung des Gesellschafters. Seit 2014 haftet der (mit)beherrschende Gesellschafter nicht nur für die nicht erbrachte Einlage und im Fall des Missbrauchs seiner Beherrschungsmacht, sondern aufgrund des aus deutsch-österreichischen und angloamerikanischen Elementen zusammengebastelten Gesellschaftsrechts auch für die Abwendung des Bankrotts. Was das genau bedeutet, ist unklar.

Ein Ärgernis für die Mehrzahl der tschechischen Gesellschaften: Der 2012 im alten HGB ermöglichte Parallellauf von Arbeitsvertrag und Geschäftsführung ist wieder verschwunden. Tausende von Geschäftsführern und Vorständen mussten 2014 ihre Verträge ändern bzw. riskieren, auf Basis unwirksamer Verträge tätig zu sein.

Rechtsunsicherheit auch im Grundbuch: Zwar wird die Wirkung des guten Glaubens der Eintragung erhöht, allerdings führt die unvollständige Regelung kurz gefasst dazu, dass wir Anwälte ab 2015 unseren Mandanten raten müssen, alle

drei Jahre ihre Grundbucheintragung selbst zu kontrollieren, da sie sonst riskieren, ihr Eigentum zu verlieren.

Völlig unnötig war die Abschaffung der alten Handelsgerichtsbarkeit zum Jahreswechsel. Nun sind die in Handelssachen unerfahrenen Amtsgerichte für komplexe Wirtschaftsstreitigkeiten zuständig. Man kann sich die Prozessdauer vorstellen, bis endlich höchstgerichtliche Entscheidungen für die zahlreichen offenen Fragen vorliegen.

Das ist nur ein Teil der Probleme für die hiesige Wirtschaft. In allen Bereichen des neuen Zivilrechts gibt es Unklarheiten mit Auswirkungen auf den unternehmerischen Alltag, wie im Familienrecht die Rolle des Ehepartners bei Verfügungen über GmbH-Anteile.

Ursprünglich war ich ein Unterstützer des neuen Zivilrechts, der Betonung der Vertragsfreiheit und der Übernahme vieler Elemente der bewährten deutschen und österreichischen Rechtsordnungen. Auch die Abschaffung von manchem Unsinn im alten Recht (Kettenverbot, § 196a HGB-Problematik) war sinnvoll.

Ein Gesetzgebungsprozess ohne ausreichende öffentliche Diskussion, mit handwerklichen Fehlern im Text und eine nun vom stellvertretenden Justizminister geplante vollständige Überarbeitung zeigen jedoch, wie Normsetzung für Schlüsselgesetze des Alltags nicht ablaufen darf.

Der einzige Trost kommt dann doch wieder aus der Erfahrung von über 20 Jahren im Lande: Man findet pragmatische Lösungen, egal welche Fehler der Gesetzgeber macht. Aber diese sind teurer als ein funktionierendes Rechtssystem.

Arthur Braun, M.A.
Rechtsanwalt, Partner
bvp Braun Partners s.r.o.
E-Mail: Arthur.Braun@bvp-bp.com
www.bvp-bp.com

Jeden rok nového civilního práva První hodnocení

Na podzim roku 2013 se většina zdejších právníků novým civilním právem, které bylo z převážné části zveřejněné již v březnu 2012, příliš nezabývala. Zřejmě se domnívali, že u důležitých zákonů se zpravidla odsouvá účinnost, a to až o několik let, jako tomu bylo například u zákona o zákonném úrazovém pojištění. Nová úprava civilního práva, která představuje rámec pro vztahy mezi občany i mezi podnikateli, ovšem skutečně vstoupila v účinnost k 1. lednu 2014.

Před tím bohužel neproběhla žádná intenzivní diskuze. A tak jsou nyní například odbory velmi překvapené, že v dozorčích radách akciových společností s více než 50 zaměstnanci už nemusí sedět zástupci zaměstnanců.

Jedním z důvodů, proč nebylo lehké se na novou právní úpravu připravit, bylo velmi lakonicky pojaté odůvodnění zákonů. U mnohých otázek zůstává vůle zákonodárce stále nejasná.

Většina čtenářů Plusu jistě absolvovala k novému občanskému právu školení, v ideálním případě také upravila své společenské smlouvy, stanovy atd. Lhůta pro vložení smluv do obchodního rejstříku nastavená k 30. červnu 2014 se ukázala jako velmi ambiciózní, o sankcích za její porušení však není dosud nic známo.

Je tedy všechno v pořádku?

První problémy aplikace nové úpravy se týkaly formy plných mocí například pro změnu společenských smluv. Dle nového občanského zákoníku musejí mít stejnou formu jako vlastní právní jednání, tj. v některých případech formu notářského zápisu, což je pro plné moci vystavené v USA prakticky nemožné, pro německé plné moci minimálně velmi nákladné, co se času i peněz týče.

Mnoho notářů našlo odůvodnění, proč by toto omezení nemělo platit pro

plné moci udělené před 31. prosincem 2013. Problém se pokusilo vyřešit i ministerstvo spravedlnosti. Ministerská expertní skupina KANCL zveřejnila po určité době výklad, jež sice dospěl k výsledku použitelnému v praxi, při jehož zdůvodnění by se však musel červenat i student prvního ročníku práv.

Problematických míst je v zákoně celá řada. Kupříkladu pokud má být účinná výhrada vlastnictví, jež se nejčastěji uplatňuje v případě insolvence, musí být sjednána písemně a zároveň na ní musí být i ověřeny podpisy, což je v každodenní podnikatelské praxi dost nereálný požadavek.

Dalším „pozoruhodností“ je, že pokud jsou pohledávky postoupeny za úplatu, ručí postupující současně také za jejich vymahatelnost.

Zcela proti původní základní myšlence kapitálové společnosti je nově upravena rozšířená odpovědnost společníka. Od roku 2014 je (spolu)ovládající společník odpovědný nejen do výše nesplaceného vkladu a za zneužití své kontroly, ale na základě nového korporátního práva, „splácaného“ z rakousko-německých a angloamerických prvků, také pokud neučiní vše potřebné pro odvrácení bankrotu ovládané společnosti. Není vůbec jasné, co přesně to má znamenat.

Další nepřijemností, která se dotkne jistě většiny českých společností, je fakt, že z českého právního pořádku opět zmizel souběh pracovní smlouvy a smlouvy o výkonu funkce jednatele, jež zakotvila novela obchodního zákoníku z roku 2012. Tisíce jednatelů a členů představenstva proto letos musely měnit své smlouvy. Jinak riskují, že budou pracovat na základě neúčinných smluv.

Právní nejistota panuje také v oblasti katastru nemovitostí: Byla sice posílena dobrá víra u zápisů, neúplná úprava však vede k tomu, že jako advokáti musíme radit klientům, aby od roku 2015

pravidelně každé tři roky kontrolovali zápisy v katastru a ujistili se, že jim jejich majetek ještě stále patří.

Zcela zbytečné bylo zrušení příslušnosti obchodních soudů pro obchodní spory. Nyní jsou pro řešení komplexních hospodářských kauz příslušné okresní soudy, které v obchodních věcech nemají zkušenosti. Jak dlouho asi bude trvat řízení, než bude k dispozici rozhodnutí nejvyšší instance pro řadu otevřených otázek?

To je jen část problémů, se kterými se podnikatelé potýkají. Ve všech oblastech občanského práva se objevují nejasnosti ovlivňující často i běžný chod podnikatelské praxe, jako např. v oblasti rodinného práva role manžela při dispozicích s podíly ve společnosti s ručením omezeným.

Původně jsem byl příznivcem nové úpravy občanského práva, zejména jsem podporoval zdůraznění smluvní volnosti a převzetí mnoha prvků osvědčeného německého a rakouského právního řádu. I odstranění některých nesmyslů ze starého práva (zákaz řešení, problematika § 196a ObchZ) se jevilo jako smysluplné.

Legislativní proces bez dostatečné veřejné diskuze, „řemeslné“ chyby v textu a úvahy o možném úplném přepracování zákoníku, které chystá současný první náměstek ministryně spravedlnosti, ukazují, jak by nemělo vypadat vydávání právních předpisů, jež jsou pro každodenní život klíčové.

Útěchou mi pak mohou být jen zkušenosti načerpané za dvacet let života v této zemi: Vždy lze najít pragmatická řešení bez ohledu na to, jaké chyby zákonodárce udělá. Je to ale bohužel obtížnější a dražší než fungující právní systém.

Arthur Braun, M.A.

Rechtsanwalt, Partner

bvp Braun Partners s.r.o.

E-mail: Arthur.Braun@bvp-bp.com

www.bvp-bp.com